

**Рецензия от член на научно жури,
за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
по програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси),
професионално направление 3.8. Икономика
в СА „Д. А. Ценов” – Свищов**

Рецензент: Доц. д-р Ивайло Михайлов Михайлов, Бургаски държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“, хабилитиран по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Автор на дисертационния труд: Захарина Руменова Томова, задочна форма на обучение (d010221295) в катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов” – Свищов.

Тема на дисертационния труд: „Финансово управление и проектни измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития“.

Научен ръководител: Проф. д-р Теодора Димитрова, катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов” – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Основание за написване на рецензията е решението на факултет „Финанси“ (протокол №4/19 декември 2025 г.) при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, утвърдено със заповед на ректора №1371/22 декември 2025 г. Рецензията на дисертационния труд е изготвена съгласно нормативните изисквания на ЗРАСРБ и е съобразена с изискванията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за състав и структура на съдържанието.

Предмет на изследването е съвкупността от организационно-икономически и управленски отношения, които осигуряват устойчивото развитие на туризма и на туристическите територии.

Обект на дисертационния труд са фолклорните фестивали като специални туристически събития.

От гледна точка на структурата изложението на дисертационния труд е организирано, както следва: въведение, три глави, заключение, библиография и приложения. Разработката включва 217 стандартни страници, 4 таблици и 12 фигури. Наблюдава се относителен баланс между главите на дисертационния труд. Библиографската справка включва 121 източника, което показва сравнително добра литературна осведоменост на автора. Анализиранията литература е актуална и показва, че докторантът е добре ориентиран в съвременните научни тенденции и достижения по изследвания проблем.

Към дисертационния труд са представени четири приложения в обем на 16 стр., които включват анкетна карта, стандартни таблици с въпроси и отговори от проведената анкета както и друга информация, имаща отношение към изследването.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В уводната част на дисертационния труд се обосновава актуалността и значимостта на изследвания проблем – „Финансово управление и проектни измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития“ се обуславя от нарастващата социално-икономическа значимост на туристическата сфера от бързите темпове на отраслов растеж, както и от необходимостта от активизиране на

управленските дейности за решаване на проблемите в развитието на туристическата сфера, в т. ч. тези с финансово изражение. Подчертава се, че прилагането на механизми за устойчиво развитие изисква системност, всеобхватност и последователност при реализацията и управлението на този процес в зависимост от приоритетите в процесите на икономическо, екологично и социално развитие. В подкрепа на тезите си авторът отбелязва, че фестивалният туризъм като интегрирана социално-икономическа система има множество специфични особености, които трябва да се вземат предвид при формирането на модели и прогнози за неговото развитие.

По мое мнение защитаваната от автора изследователската теза е формулирана по ясен и коректен начин и притежава дискуссионен потенциал. Тя се формулира както следва: „фолклорният фестивал е специално туристическо събитие, чието ефективно проектно и финансово управление го трансформира в устойчив модел за стимулиране и въздействие върху местната икономика, социалното привличане и регионалната разпознаваемост през призмата на националната култура.“

Авторът си поставя за цел да изследва финансовото управление и проектните измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития.

За постигането на целта докторант Захарина Томова дефинира три задачи, които очертават логиката на разработката:

Първо, анализ и оценка на същностните аспекти и проектни измерения на фестивалите като специални туристически събития;

Второ, анализ на финансовите и управленските аспекти на фолклорните фестивали в контекста на регионалния туризъм;

Трето, емпирично изследване на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал на хороигралците „Харизмата на хората“ - Свищов и формулиране на оптимизационни решения.

Първа глава има въвеждащ в тематиката характер и е посветена на същностните аспекти и проектни измерения на фестивалите като специални туристически събития. Проследява се възникването и развитието на фестивалите и на тази база се дефинират основни понятия, концепции и теоретични постановки, свързани с обекта на изследване. Отбелязано е, че фестивалният туризъм се изразява чрез смесването на трите класически сфери на проявление на културен обмен: туризъм, събитийност, изкуство и творчество. Направено е изследване на теоретичните постановки върху термина „събитийен туризъм“, което позволява обобщаване на различните научно-теоретически виждания. Стъпвайки върху тях, авторът надгражда и обогатява понятието „събитийен туризъм“ като формулира своя дефиниция. Разгледан е и потенциалът на фолклорните фестивали като специални туристически събития. В края на главата са представени кратко резюме и основни изводи от направеното проучване.

По отношение на извършения теоретичен обзор може да се заключи, че докторант Захарина Томова е представила и структурирала информацията по адекватен начин.

Във втора глава е озаглавена „Фолклорните фестивали в контекста на фестивалния туризъм – финансови и управленски аспекти“ и в началото акцентира върху развитието на туристическата дестинация чрез фолклорен туризъм през призмата на установеният облик и бранд на туристическата територия. Представена е авторова ви-

зуализация и интерпретация за формиране и развитие на бранда на туристическа регионална дестинация, която включва съответните компоненти. Представена е и авторска визуална и аналитична концепция за алгоритъм в разработване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм, включваща ясно обособени етапи, които изграждат последователна логика на планиране. Изложен е и инструментариумът за мониторинг на устойчивото развитие на туристическите дестинации. В обхвата на главата са разгледани и анализирани са различни модели: иконометрични, оптимизационни, пространствени и динамични, чрез които се измерват факторите, влияещи върху туристическото търсене, ефективността на инвестициите и влиянието на социално-икономическите променливи. Въз основа на направения анализ докторант Захарина Томова достига до съответните изводи и заключения.

Трета глава е посветена на емпирично изследване на проектното и финансовото управление на фолклорен фестивал по примера на фестивала на хороигралците „Харизмата на хорото“ - Свищов. За целта е направен анализ на проектните измерения на фолклорния фестивал и анализ на резултатите от анкетно проучване на фолклорен фестивал „Харизмата на хорото“ - Свищов (2023 - 2025 г.). Чрез иконометричен анализ, се изследва как икономическите, политическите, социалните и културни фактори влияят върху броя на туристите пристигащи в даден регион. В рамките на анализа се извеждат препоръки за засилване на дигиталната видимост, развитие и задълбочаване на партньорствата, интегриране на фестивала в цялостните туристически стратегии на града, стимулиране на мрежови връзки между фолклорните общности и изграждане на устойчиви механизми за финансиране. Главата завършва с логичното извеждане на подробни препоръки за развитие на политиките в сферата на фолклорните фестивали и в частност фестивала „Харизмата на хорото“. Достига се до изводи за стратегическия смисъл на събитието за регионалното развитие, социалната свързаност и културната идентичност.

В заключението на дисертационния труд авторът сполучливо обобщава постигнатите резултати от теоретико-приложното изследване на фолклорните фестивали като специфична форма на събитиен туризъм и като инструмент за устойчиво регионално развитие и на тази база изтъква актуалните проблеми и предизвикателства, свързани с този процес. Отражена е реализацията на поставените цели и задачи, с която е аргументирана и тезата на дисертационния труд.

При изготвянето на дисертационния труд са приложени разнообразни научноизследователски методи, сред които: статистическо проучване, синтез, индукция, дедукция, литературен обзор, ретроспективен анализ на данни, графично моделиране, анкетно проучване. За обработка на данните са приложени софтуерни решения: Microsoft Excel, програмни модули на Python и R за обработка и кръстосан анализ на първични данни.

Докторант Захарина Руменова Томова е представила декларация за оригиналност и достоверност, с която гарантира, че дисертационният труд е автентичен и представлява собствена научна продукция.

Обемът на дисертационния труд е адекватен и напълно достатъчен за пълноценното разработване на избраната изследователска тема. Езикът и стилът на изложението отговарят на утвърдените академични норми и стандарти.

Авторефератът на дисертационния труд е разработен съгласно общоприетите изисквания и е в обем на 34 страници. В него се резюмират авторските тези и резултати от проведеното научно изследване, които дават цялостна представа за постигане на заложената цел. Налице е справка за научните и научно-приложни приноси в дисертацията. Приложен е и списък с публикации по темата, в който са посочени: една статия, публикувана в рецензирано научно издание и 2 бр. научни доклада на български език, също публикувани в рецензирани томове. В научната продукция докторант Захарина Томова е едноличен автор. Публикационната активност не е висока, но е достатъчна (общият брой точки е 30) за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, съгласно ППЗРАСРБ. Към момента на изготвяне на рецензията няма данни за цитиране на представените публикации.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Приносите са посочени в автореферата и в представена Справка за приносите. Авторът е извел седем приноса – два научно-теоретични, два системно-методологични и три с научно-приложен характер. Приносите са следните:

Първо, изградена е концептуална рамка, която разглежда фолклорните фестивали като специфичен тип събитийни туристически прояви и като икономическа, социална и комуникационна система с измерими ефекти върху регионалното развитие, разширяваща класическите разбирания за ролята на събитийния туризъм в съвременната културна икономика.

Второ, разработен е интегративен теоретичен модел, който позиционира фолклорните фестивали като медиатор между локалната идентичност, националната туристическа политика и устойчивия туристически продукт, основан на нематериалното културно наследство.

Трето, предложен е алгоритъм за стратегическо планиране и управление на културни и фолклорни събития, обхващащ следните етапи: анализ на потенциала, целеполагане, ресурсно осигуряване, изпълнение и оценка, приложим в общински и неправителствен контекст.

Четвърто, разработена е методика с критерии и показатели за мониторинг на устойчивото развитие на туристическите дестинации чрез фестивали, базирана на количествени и качествени индикатори за оценка на социалното, културното и икономическото въздействие, което я утвърждава като приложим инструмент за публичната практика и научните изследвания.

Пето, разработен и приложен е анкетен инструмент за изследване на социално-икономическите и културните ефекти на фолклорни фестивали, използван в периода 2023–2025 при проучването на фестивала „Харизмата на хорото“ – Свищов, въз основа на който е формирана надеждна база данни за оценка на нагласите на участниците.

Шесто, Разработени и приложени са аналитични и прогностични модели на фестивалните процеси чрез статистически и икономико-математически методи, чиито резултати установяват значими зависимости между организацията, финансирането и обществената подкрепа и формират научно обоснована основа за управленски решения и изводи относно финансовата устойчивост, регионалната обвързаност, туристическата роля на фолклорните фестивали и развитието на културната политика в България.

Седмо, предложена е технология за мониторинг на устойчивото развитие на туризма в туристическите дестинации, съобразена с глобалните критерии на Световната организация по туризъм и адаптирана към националния контекст чрез система от индикатори и управленски показатели, основани на официални статистически данни и действащата нормативна уредба.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Категорично мога да заявя, че представеният ми за рецензиране труд представлява изключително добре структурирано и съдържателно научно изследване. Без по никакъв начин да омаловажавам достойнствата на научното съчинение ще си позволя да отправя следните критични бележки, които, според мен, биха подобрили бъдеща изследователска работа на автора:

1. Би било целесъобразно таблица 2.1. да бъде изведена в отделно приложение, вместо да остава в основния текст, където заема близо 10 страници. При изброяването в таблицата са използвани означения (1.у1., 3.с1. и т.н.), които излизат извън общоприетите стандарти.
2. Добра практика е приносите да бъдат номерирани, за да може по-ясно и точно да бъдат открити един от друг и съответно посочени като брой.

Във връзка със защитата на дисертацията към докторант Захарина Томова могат да се отправят следните конкретизиращи въпроси:

1. Кой са основните проблеми на българския фолклорен туризъм?
2. Как се измерва регионалната конкурентоспособност на туристическия продукт? Кой фактори подобряват конкурентоспособността на този продукт?

V. Обобщено заключение и становище

Предоставеният ми за рецензия дисертационен труд на тема „*Финансово управление и проектни измерения на фолклорните фестивали като специални туристически събития*” отговаря по обем и качество на изискванията за докторска дисертация. Докторантът е постигнал целите на своето изследване.

С оглед на изложените аргументи давам положителна оценка на дисертационния труд и призовавам научното жури да гласува положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на **Захарина Руменова Томова** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”.

Дата: 28 януари 2026 г.

Рецензент:

Доц. д-р Ивайло Михайлов